

ANDA CARMEN ICLEANU – DRĂGAN

Reflexii ale tradiționalului
în creația pentru pian a compozitorilor

George Enescu

și

Constantin Silvestri

Editura * *E*urostampa

Timișoara, 2017

Introducere

Prin alegerea repertoriului am dorit să evidențiez importanța, frumusețea și natura folclorică a muzicii românești în secolul XX, alegând din creația lui George Enescu *Sonata op. 24 nr. 3* datorită faptului că reprezintă, din punct de vedere muzical, concepția matură a compozitorului și *Suita op. 10 nr.4*, deoarece conferă posibilitatea exprimării sensibilității, iar din lucrările compozitorului Constantin Silvestri, am ales *Sonatina op.3 nr. 3*, considerând că este o lucrare dificilă datorită trecerilor de la o stare la alta, în funcție de indicațiile compozitorului.

Muzica românească a secolului XX

Problemele culturii muzicale, ca și cele ale literaturii sau artelor plastice din primele patru decenii și jumătate ale secolului nostru, prezintă o mare complexitate și comportă încă investigații multilaterale pentru punerea în valoare a acelor aspecte mai puțin cercetate sau care au fost interpretate în trecut superficial.

Literatura se îmbogățește cu lucrări remarcabile, realizate de O. Goga, G. Topârceanu, G. Bacovia, T. Arghezi, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, I. Agârbiceanu, G. Galaction, L. Blaga, V. Eftimiu, C. Petrescu. În cadrul revistelor, grupărilor și curentelor literare (semănătorismul, poporanismul, simbolismul etc.) se desfășoară o susținută luptă de opinii, unele de orientare progresistă, altele retrograde, conservatoare.

Nici evoluția artelor plastice nu este liniară sau desprinsă de fenomenele social-istorice caracteristice acestei perioade. Cei mai de seamă creatori în cultura românească sunt: Grigorescu, Andreescu și Luchian.

În domeniul culturii muzicale, studii și monografii bazate pe o documentare corespunzătoare, apărute în ultimii ani, tind să înlăture interpretarea schematică, sau liniară, idealizată a fenomenelor specifice istoriei muzicii din această perioadă.

Cultivând moștenirea înaintașilor, păstrând contactul cu valorile de seamă ale culturii muzicale universale, muzicienii, cu propria lor experiență de viață și componistică, au realizat lucrări înscrise definitiv în patrimoniul culturii românești. Nu întâmplător, George Enescu afirma în 1934, în *Cuvântul liber*:

“Cu durere trebuie să constatăm că arta este considerabil înfrântă de formele economice și sociale. *Primum vivere, deinde filosofare* este înțelepciunea care încă trebuie să ne slujească drept sprijin. Atâta vreme cât omenirea este silită să asculte muzica stomacului gol, nu poate fi acuzată că rămâne indiferentă în fața unui concert ori a unei poezii.”

În domeniul folcloristicii, teoriei, criticii și esteticii muzicale, Dumitru G. Kiriac, Dimitrie Cuclin, Constantin Brăiloiu, George Breazu, Mihail Jora, Sabin Drăgoi, Tiberiu Brediceanu, Emanoil Ciomac aduc un plus de originalitate datorită înaltei lor competențe profesionale. Culegerile întocmite de muzicienii amintiți, precum și cele realizate de Béla Bartok în Transilvania au stârnit un mare interes, impulsionând înființarea Arhivei fonogramice pe lângă Ministerul Cultelor și Artelor și a Arhivei Societății compozitorilor români, inițiatorii lor fiind George Breazu și Constantin Brăiloiu.

Procesul general de dezvoltare a creației muzicale românești, din perioada amintită este strâns legat de tradițiile înaintate și marile valori umaniste ale artei naționale și universale. Judecățile simpliste, care negau bogăția de idei și sentimente a culturii muzicale românești nu-și găsesc nici un temei. Nu pot fi subapreciate unele manifestări ale declinului, prezente atât în activitatea de creație, cât și în modul de cugetare al unor muzicieni, ceea ce, firește, nu trebuie să ducă la concluzii pripite, la negarea în bloc a contribuției aduse de muzicienii români la făurirea școlii moderne de compoziție, la desfășurarea unei intense activități artistice.

În procesul de dezvoltare a limbajului muzicii profesionale românești din prima jumătate a secolului nostru, sub impulsul ideilor creatoare ale lui Enescu, se produc înnoiri esențiale, datorate, în primul rând, cunoașterii temeinice de către compozitori a valorilor de esență ale folclorului, a structurii sale intime, a valențelor expresive ale acestuia, precum și contactului cu realizările muzicienilor din alte țări.

La începutul secolului XX, compozitorul Tiberiu Brediceanu, folclorist de prestigiu, cel care a adunat peste două mii de cântece și jocuri populare, scrie poemul muzical-etnografic *Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul în port, joc și cântec*, o suita coregrafică, vocală și corală, cu pian, și scena lirică într-un act, *La șezătoare*, în care prelucrează cântece și dansuri populare pe un plan artistic mai înalt. Începând cu Tiberiu Brediceanu, se afirmă o nouă tendință în creația noastră muzicală, care izvorăște din înțelegerea superioară a artei populare. Poemul muzical-etnografic, *“în care fetele torceau sau coseau, iar feciorii desfăceau porumb; uncioban le cânta din fluier”*, este conceput în așa fel, încât pe scenă autorul „nu urcă nu numai pe cei ce cântă, ci și poporul adunat la această muncă în comun.” (autorul)

Curentul acesta de gândire asupra valorilor folclorice, de meditare asupra caracterului specific românesc al folclorului răzbate și în alte scrieri ale vremii, care îmbrățișează un câmp mai larg de activitate. În deceniile trei și patru ale secolului XX se afirmă o pleiadă de străluciți compozitori ale căror lucrări se disting prin nivelul ridicat de măiestrie artistică. Se mai fac încă simțite ecourile muzicii franceze în creațiile lui Ion Nonna Otescu, pregnante, de altfel, și în prima perioadă de creație a acestuia, în unele lucrări instrumentale ale lui Constantin Nottara, precum și unele influențe ale neoclasicismului, curent apărut în Europa sub lozincă “înapoi la Bach”.

Creația muzicală românească a cunoscut o progresivă și revelatoare culminație, acumulată treptat în procesul cunoașterii de către artiști. Receptivi la înnoirile și prefacerile de adâncă semnificație, compozitorii au extins orizontul de sensibilitate al publicului nostru cu ample creații. Paginile de intens lirism, de adâncă meditație, de puternică amploare ce continuă fondul de tradiție și sensibilitate al înaintașilor și leagă pe contemporani de marele precursor Enescu, dobândesc un loc statornic în creația celor mai de seamă reprezentanți ai muzicii instrumentale românești. Sub impulsul acestor premise, neîncetat reînnoite, se afirmă și alți compozitori, ce mai mulți dintre ei impunându-se prin

realizări cu totul remarcabile: Ludovic Feldman, Nicolae, Buicliu, Achim Stoia, Alexandru Pașcanu, Valentin Gheorgiu, Dumitru Bughici, Anatol Vieru, Mircea Basarab, Pascal Bentoiu, Vasile Jianu, Mircea Chiriac, Tiberiu Olah, Eugen Căteanu, Cornel Țăranu, Dan Constantinescu, Remus Georgescu. În ultimii ani ai acestora li se alătură cea mai tânără generație de compozitori: Liviu Glodeanu, Nicolae Brânduș, Cezar Corneliu, George Draga, Liviu Dandara, Vasile Spătăreanu, Anton Zeman. Lucrările compozitorilor amintiți poartă pecetea unor puternice personalități artistice, ele s-au afirmat cu strălucire în viața noastră muzicală, unele fiind cunoscute și apreciate și peste hotare, prin originalitatea și prospețimea pe care le degajă. Desfășurate în forme tradiționale multe dintre lucrările compozitorilor menționați se apropie de trăsăturile folclorului românesc, ce apar retopite cu o ingenioasă măiestrie pe planul muzicii culte. Parte dintre aceste lucrări constituie punți culminante ale creației instrumentale din vremea respectivă și ilustrează afirmarea ascendentă a muzicii românești. Aruncând o privire de ansamblu asupra lucrărilor scrise în ultima vreme de compozitorii care au aderat la curentele noi de compoziție, se desprinde concluzia că ei stăpânesc în egală măsură tehnica componistică specifică muzicii avangardiste. Astfel, pe lângă elementele caracteristice neoclasicismului, a căpătat o treptată extindere sistemul dodecafonic, elaborat de Arnold Schoenberg, sistem care urmărește să

“substituie perceperea intuitivă și analitică a elementelor muzicii o elaborare sintetică și rațională bazată pe un raport logic prestabilit între sunete, elementul intuitiv al percepției trecând în mod deliberat pe un plan secundar.”

Diversitatea de stiluri și personalități artistice a rodit pe un teren fertil, pe baza unei estetici unitare, pe fondul bogat în sugestii al tradiției românești viabile, organic constituită. O oarecare uniformitate stilistică se observă în acele lucrări ale căror autori au îmbrățișat fără rezerve o anumită tendință a muzicii avangardiste, neglijând unele dintre laturile componente ale discursului muzical.

Talentul, vitalitatea și forța compozitorilor noștri, încrederea lor nestrămutată în idealurile societății vor putea determina o și mai puternică afirmare a valorilor culturii noastre naționale în contextul culturii și artei universale.

Cuprins

Introducere.....	7
George ENESCU	11
Sonata	14
Toccata.....	23
Sarabanda.....	26
Pavana.....	29
Bourree	32
Constantin SILVESTRI	43
Sonatina.....	45
Concluzii	57
Bibliografie.....	59